

AIXOPLUC, ESPAI SEGUR DE PARTICIPACIÓ

Eva Planellas Lliteras

Piedad Cuadrado Belmonte

Júlia Fiol Ferrando

RESUM

El centre Naüm, en el context de l'aprovació de la LOPIVI “(Llei orgànica 8/2021 de protecció integral de la infància i l'adolescència envers la violència), inicia el 2023 un procés d'experimentació amb formes de participació innovadores dels nins, nines i adolescents (NNA) en la seva protecció i desenvolupament. Aquest projecte cerca transformar l'enfocament d'intervenció socioeducativa, empoderant la infància i adolescència com a agents actius en el seu propi desenvolupament i protecció.

RESUMEN

El centro Naüm, en el contexto de la aprobación de la LOPIVI (Ley Orgánica 8/2021, de 4 de junio, de protección integral a la infancia y la adolescencia frente a la violencia), inicia en 2023 un proceso de experimentación con formas de participación innovadoras de los niños, niñas y adolescentes (NNA) en su protección y desarrollo. Este proyecto busca transformar el enfoque de intervención socioeducativa, empoderando a la infancia y adolescencia como agentes activos en su propio desarrollo y protección.

INTRODUCCIÓ

El centre Naüm es va crear a Son Ximelis, l'any 2000, amb l'objectiu de fer activitats formatives i lúdiques amb un grup reduït de joves. Sempre hem treballat amb la metodologia de medi obert i treball socioeducatiu comunitari. Durant aquests vint-i-quatre anys d'intervenció, hem anat establint vincles amb la comunitat, hem detectat necessitats i potencials en les persones i col·lectius, i hem dissenyat programes, projectes i serveis per fomentar els factors de protecció comunitaris, de grup, familiars i individuals i, així, disminuir la influència dels factors de risc presents als territoris on actuem.

Imatge 1. Activitats del Centre de Dia a l'Escola d'Estiu 2023, Naüm Son Roca.

És en aquest marc, durant l'any 2023, arran de formar-nos en els principis de la Llei orgànica 8/2021, de protecció integral de la infància i l'adolescència enfront a la violència, aprovada el 4 de juny, que van començar a experimentar amb noves formes de participació dels nins, nines i adolescents (a partir d'ara NNA), amb l'objectiu de fer partícips aquesta infància i adolescència en tot el que representa la seva protecció i desenvolupament dins el nostre centre. És a dir, hem començat a treballar per generar processos de participació més profunds, de les persones

menors, les seves famílies i la comunitat, perquè aquests subjectes siguin el motor de l'evolució del centre Naüm, del seu propi procés socioeducatiu i de la comunitat.

Imatge 2. Equip de treballadors i treballadores de Naüm, formant-nos en els principis de la Llei orgànica 8/2021.

La societat comprèn la infància i l'adolescència, com a éssers inacabats o en potència, persones immadures, febles, innocents o salvatges. La infància i l'adolescència sempre s'han estudiat des de mirades adultes, i no com a subjectes participants. Sempre des d'una posició asimètrica i una mirada adultocèntrica (Cely, 2012).

Els veiem com a beneficiaris i beneficiàries de les propostes pedagògiques de torn i de les intervencions psicosocials que dissenyem els i les professionals. I encara que en aquest procés de transformació de la mirada cap als NNA, que estem duent al nostre centre, també entenem que aquest projecte està inacabat, que som tots els humans, inclosos els humans menors d'edat, també es dona la possibilitat de créixer com a persones i com a col·lectiu, en el procés dialèctic de la relació educativa.

L'objectiu general d'aquesta iniciativa, idò, ha estat i és promoure una transformació significativa en l'enfocament d'intervenció socioeducativa del centre Naüm, amb el propòsit d'empoderar la infància i l'adolescència com a subjectes actius en el seu propi desenvolupament i protecció. A través de la implementació de noves formes de participació, cercam que els NNA, juntament amb les seves famílies, la comunitat i nosaltres mateixos i mateixes, siguem agents clau en la seva protecció, en el nostre desenvolupament conjunt i en la promoció de la seva qualitat de vida dels barris. Aquest projecte té com a finalitat fonamental superar la concepció tradicional de la infància com un estat de vulnerabilitat passiva, promovent una visió en què els NNA siguin reconeguts com a subjectes plens de drets i protagonistes en el seu propi procés d'evolució com a individus i com a col·lectiu.

FONAMENTACIÓ TEÒRICA I FONTS METODOLÒGIQUES

La nostra mirada psicosocial està marcada pel paradigma sociocrític. Aquest paradigma neix de la crítica social i analitza com es construeix el coneixement en les nostres societats, tenint en compte les conseqüències d'aquesta construcció i els grups i jocs de poder que es desenvolupen en aquesta acció. És a dir, analitza les desigualtats socials existents i com els mecanismes de producció epistemològica s'estructuren com a fonts de reproducció social de l'*statu quo*.

En aquest sentit, la perspectiva pedagògica constructivista ens dona un marc de referència per a les nostres intervencions. El que cercam, ja des de fa anys, són experiències que ens apropin a les perspectives i les veus de la infància i l'adolescència en situació de desavantatge social i les seves famílies, per tal d'aproximar-nos a l'experiència subjectiva infantil i adolescent, respecte al que ells i elles consideren com a pràctiques ben tractants i que fomenten el seu desenvolupament. D'aquesta manera, consideram els NAA agents de la seva pròpia subjectivitat, promovem la seva participació activa en la intervenció de Naüm i validam i difonem les seves produccions.

Projectes com «Ulls per volar» (Lliteras, 2019) o el recent projecte de sensibilització sobre la violència obstètrica, realitzat per un grup de mares participants de Naüm, són exemples d'experiències concretes que han cercat l'escolta de les veus dels i de les nostres participants i la seva participació activa. Així com també hem anat introduint amb el temps tècniques participatives com els cercles de diàlegs, assemblees, teatre social i teatre de les oprimides i estratègies com pòdcasts, revistes, projectes i iniciatives comunitàries dutes a terme per les persones participants, etc.

D'aquesta manera, el nostre coneixement, el dels i de les professionals del centre Naüm, ha estat construït de manera col·laborativa i socialment compartida. Han estat aquestes interaccions, amb les persones participants i el seu entorn social, les que han generat significats i comprensions compartides sobre què són els bons tractes i què és l'acompanyament respectuós a la infància i l'adolescència. A partir de la interacció, el diàleg, la col·laboració i l'intercanvi d'idees amb les persones menors hem après quines són les condicions adequades perquè es doni l'aprenentatge, quins entorns són els que els NNA senten com a segurs i en els quals poden desenvolupar les seves capacitats. La infància i l'adolescència participant, així com les seves famílies, per a nosaltres són un òrgan consultiu, acomplint, així, una doble funció: per una banda, posar en pràctica el dret dels NNA a expressar les opinions i a participar en

Imatge 3. Cartell de l'exposició fotogràfica «Ulls per volar; una mirada jove als bons tractes», duta a terme per l'adolescència i joventut participant de Naüm.

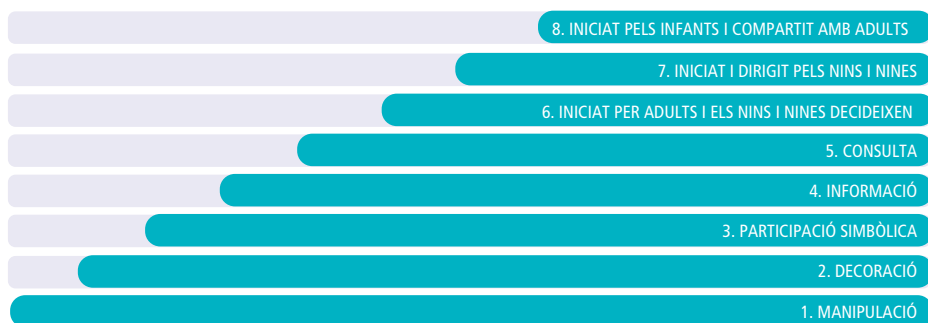
el seu entorn més proper i, per altra banda, tenir el privilegi, des de la institució, de comptar amb una informació rellevant i necessària per millorar la nostra pràctica socioeducativa, augmentant així, l'èxit dels serveis i programes de Naüm.

Per desgràcia, segons l'estudi d'EuroChild (2021), sobre participació de la infància en la vida política i democràtica de la UE, Espanya és dels països amb més carències d'Europa en participació infantil. Així mateix, dins l'àmbit acadèmic, també ens trobam una mancança d'instruments i procediments validats científicament. Fet que dificulta millorar l'impacte professional i transferència social de les experiències viscudes.

En la nostra recerca, per contrastar la nostra pràctica, hem fet aproximacions a diferents models teòrics. Per una banda, el model de *consells de la infància*, desenvolupat a Catalunya. Per altra banda, el model metodològic desenvolupat per RED MIMBRE ENTRECULTURAS i, en darrer terme, l'instrument d'anàlisi d'indicadors i evidències d'empoderament juvenil a projectes socioeducatius, anomenat Rúbrica HEBE.

La proposta de RED MIMBRE ENTRECULTURAS és una pràctica metodològica que aposta per l'educació per la participació, per tal de fer front a la complexitat social actual. Aquesta aposta fomenta la intel·ligència col·lectiva, promou els valors de l'humanisme i la sostenibilitat. En aquest model metodològic, es considera que la participació requereix capacitació per a desenvolupar el pensament crític, valors i actituds, així com habilitats i les competències necessàries.

GRÀFIC 1: Figura explicativa de l'escala de la participació infantil proposada per Roger Hart

Així, el mateix procés de participació s'entén com un acte de construcció col·lectiva, on les necessitats i interessos de les persones, així com la seva capacitat d'empoderar-se i influir en el col·lectiu, són els eixos fonamentals. Aquest model, com molts altres, fa servir l'escala de la participació de Roger Hart

(Guía Educar para Participar, 2022, p. 8), com una eina per a comprendre els diferents nivells de participació. Aquesta escala, adaptada a la infància i l'adolescència per Olga Berrios (Guía Educar para Participar, 2022, p. 8), redefineix el concepte de participació i posa nom a moltes pràctiques que fins aleshores estaven a aixopluc de la seva concepció. Les pràctiques participatives van des de paràmetres com el de la manipulació, fins a la participació autònoma i decisòria. Aquesta escala mostra també com les persones poden passar de ser consumidors i espectadors de serveis, a tenir un control total sobre les decisions que els afecten.

És a dir, la metodologia de la participació social proposada per aquesta guia se centra en tres principis metodològics: voler, saber i poder participar.

Per aquest motiu, la intervenció s'enfocarà en tres fases. La primera, motivar la infància i l'adolescència perquè vulguin implicar-se en processos participatius. La segona vessant va lligada a proporcionar a les persones participants, en el nostre cas, els NNA, els coneixements i habilitats necessàries per participar de manera efectiva. Això inclou entendre la realitat en la qual viuen, analitzar-la críticament i desenvolupar habilitats. La tercera fase implica establir els mecanismes i recursos necessaris per a facilitar la participació en la presa de decisions i en la implementació d'accions col·lectives. Això inclou garantir l'existència de canals de comunicació, estructures organitzatives adequades i oportunitats per a involucrar-se en projectes col·lectius.

La proposta catalana, modelada per «La ciutats dels Nins», de Tonucci, a Itàlia, ha estat emparada per un desplegament legislatiu específic autonòmic sobre drets i oportunitats en la infància i adolescència que, juntament amb el Pacte per la infància, ha fomentat, en aquesta comunitat, un desenvolupament de la participació infantil molt important, que queda recollit a la investigació «Els consells d'infants i el CNIAC. Noves formes de participació política i cívica dels nens i nenes de Catalunya». Aquesta investigació aprofundeix sobre les experiències dels consells d'infància i adolescència a Catalunya, avaluant la capacitat formadora que té la participació, com a eina, en els NNA, i coneixent el seu funcionament i incidència. Entre les funcions específiques que atribueix als consells de la infància, trobam una funció analítica i de presa de consciència de la situació social, geogràfica, econòmica, cultural i ambiental per part de la infantesa i l'adolescència participant, sobre el context on viuen. És a dir, una pedagogia de l'entorn. Aquest precepte ens l'hem fet nostre, a través de la construcció conjunta, de l'entitat i de la infància i adolescència, d'una visió crítica compartida sobre la realitat que ens envolta, enfocada als bons tractes, als entorns segurs i als riscos que viuen els NNA, tant al centre com al seu barri. Així mateix, els consells destaquen la funció formadora en l'expressió de les pròpies opinions, en la capacitat de criticar les injustícies, de denunciar els riscos i les amenaces i de reivindicar els drets d'aquest col·lectiu. Des d'una pedagogia de les cures, posant en el centre les persones menors, els seus sentiments i el seus pensaments.

Des d'una vessant més proactiva, ens trobam que els consells són catalitzadors de propostes, millores, projectes i llocs on posar en pràctica les capacitats participatives d'aportar idees, suggerir, proposar, dissenyar, acordar, decidir, negociar, etc. D'es d'una pedagogia de la decisió i la corresponsabilitat, des de la llibertat i responsabilitat.

Així mateix, es presenta com un espai de diàleg constant, de debat, on els NNA contrasten els diferents punts de vista i on arriben a consensos i propostes conjuntes. Des d'una pedagogia de l'acció col·lectiva, fent coses en comú, des d'un lideratge distribuït, horitzontal i igualitari.

Finalment, és un espai on un grup de NNA representa el seu col·lectiu i on es torna més fàcil i estructurada la relació amb la institució amb la qual dialoguen. Des d'una pedagogia de l'autonomia, on la infància i l'adolescència treballa amb l'entitat per a la millora dels entorns que ofereix i de les intervencions socioeducatives.

EL PROJECTE AIXOPLUC, EXPERIÈNCIA PARTICIPATIVA DE PROTECCIÓ I BONS TRACTES A LA INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA DE NAÜM

Antecedents

Durant el mes de gener de 2023, l'equip directiu de l'entitat rep una formació sobre la citada Llei orgànica 8/2021 per part de l'entitat Educo, dintre del marc de «Protegemos», el programa per dur la protecció infantil organitzacional a diferents àmbits d'intervenció amb persones menors: les entitats socials, d'oci i temps lliure, entitats esportives i els serveis educatius. Cal destacar que aquesta metodologia es basa en els estàndards internacionals de protecció infantil de Keeping Children Safe, entitat de la qual Educo és membre associat, i en la norma UNE.

És en aquest procés formatiu que la direcció de Naüm pren consciència de la necessitat de sistematitzar la feina que du fent des de fa vint-i-quatre anys, la protecció i promoció de la infància i adolescència en situació de desavantatge social.

Com a primera passa, vam iniciar un procés de sensibilització i reflexió amb tot el personal de l'entitat, sobre protecció i participació infanto-juvenil. Aquest procés ha requerit més de 60 hores de formació durant el 2023, amb les més de 40 persones treballadores i voluntàries de Naüm. Actualment, segueix en marxa, en format participatiu, i com a espai de reflexió-decisió conjunta, en diferents comissions de feina on participen totes les persones contractades i voluntàries del centre. Un espai on es prenen decisions sobre la gestió de la protecció infantil i sobre la participació dels NNA i les seves famílies.

És aquest procés, el de l'acció participativa, mitjançant l'estratègia d'aprenentatge-acció (Longás, 2008), el que ens està formant a tots i totes per poder de-

sevolupar el mateix procediment amb la infància i l'adolescència. Les persones treballadores hem passat per un procés sensibilitzador i capacitador sobre participació, mentre participàvem en la construcció d'aquest model, adaptant-lo a la nostra realitat.

Temporalització i ubicació

L'inici de la intervenció es du a terme des de gener de 2023 i segueix en construcció. No té prevista la seva finalització, encara que sí que es pretén dur una millora, any rere any, de la seva implementació. Per a l'any 2024, es tenen diferents accions programades que seran descrites a continuació.

Com a metodologia que s'està implementant de manera pilot a l'entitat, hem iniciat la seva implementació al servei de Centre de Dia, on es desenvolupen els serveis de la cartera CaixaProinfància, i a tot el personal i voluntariat de l'entitat. L'acció es du a terme en les instal·lacions del centre, a les instal·lacions del CEIP Anselm Turmeda i les del Casal de Barri de Son Roca-Son Ximelis i en diferents espais de la comunitat i virtuals.

Fases del programa

Com hem apuntat a la descripció del marc teòric que tenim de referència, aquest pilot està centrant en una sèrie de fases metodològiques ben definides, que estan enllaçades per una fase contínua de participació que canalitza la resta d'etapes de la intervenció.

Fase I. Sensibilització i Reflexió

Aquesta fase ha estat enfocada a realitzar una anàlisi crítica i una presa de consciència sobre l'entorn comunitari més proper (Naüm i barri) per part del personal de l'entitat i per part de la infància i adolescència participant, amb els fills conductors dels entorns ben tractants i de la participació.

S'han realitzat més de 60 hores de sessions de sensibilització, formació i reflexió amb personal del centre Naüm i voluntariat sobre protecció i participació infantil i juvenil i entorns ben tractants per als NNA. Aquesta reflexió s'ha fet a través de l'experiència subjectiva de cada persona treballadora i voluntària sobre la participació i sobre el que es consideren bons tractes. D'aquesta manera, s'ha construït una mirada conjunta i transversal sobre la qüestió, des de l'horitzontalitat. Així mateix, s'ha fet una formació sobre la Llei orgànica 8/2021, de protecció integral a la infància i l'adolescència.

S'ha redactat una política de protecció i participació infantil i juvenil de Naüm, i l'entitat ha adquirit un compromís ferm en les mesures de protecció i participació a dur a terme.

S'ha fet difusió de la política de protecció i participació infantil i juvenil de Naüm a les persones treballadores, a les menors participants i a les seves famílies, a la comunitat i a les entitats i serveis de les xarxes on treballam.

S'ha realitzat una anàlisi de riscos amb la infància i adolescència. Una vegada assolida la fase de presa de consciència per part de les persones treballadores i voluntàries, aquestes han treballat en petit grup, amb la infància i l'adolescència, quina era l'experiència subjectiva dels mateixos NNA sobre els bons tractes i quines són les coses que els generen sensació d'inseguretat, tant al context comunitari com a l'entitat. Aquesta anàlisi ha servit per establir el punt de partida, tant de les persones treballadores com dels mateixos NNA, com a element engrescador i cohesionador. Arran d'aquesta actuació, hem pogut establir objectius compartits i ens hem coresponsabilitzat per assolir-los.

Fase II. Creació d'estructures de participació

En aquesta fase hem construït una sèrie d'estructures per a la participació de les persones treballadores i voluntàries i els NNA participants. Aquest fase no està finalitzada, ja que volem estendre aquestes estructures a les famílies i a la comunitat durant el curs 2024/2025. Durant el curs 2023/2024 hem posat en marxa les següents:

- S'han posat canals de denúncia i d'informació per a persones treballadores i participants, sobre situacions de desprotecció (bústia física, correu electrònic de protecció, xarxes socials), previstes a la política de protecció i participació de l'entitat i s'han creat comissions de participació i protecció infanto-juvenil entre les persones treballadores, per donar forma a les diferents accions que afecten l'estructura de l'entitat de manera col·laborativa i horitzontal.

Les comissions que s'han creat inicialment han estat:

- Comissió de Protecció. Encarregada de redactar i implementar un protocol de tractament de casos de desprotecció.
- Comissió de Tècnica de Seguretat. Encarregada d'avaluar els riscos tècnics de seguretat i les propostes fetes per donar resposta, tant per a les persones treballadores com per a les participants, i desenvolupar mesures consensuades amb tota la comunitat de Naüm.
- Comissió de Participació. És la comissió encarregada de dissenyar, implementar i avaluar les metodologies participatives dutes a terme en els diferents programes i establir espais de reflexió per anar aprenent de les experiències viscudes per tothom.
- Comissió de Formació. La comissió encarregada de dissenyar, implementar i avaluar un sistema de formació per a treballadores, voluntariat i participants respecte a temes de participació i protecció.

Imatge 4. Equip de treballadors i treballadores de Naüm, creant les comissions de feina.

A partir de juny de 2023, s'ha creat el Consell de la Infància i l'Adolescència de Naüm. Com ja s'ha explicat, durant la fase de sensibilització i reflexió, cada grup de NNA ha anat treballant dins el context de les activitats educatives i lúdiques de Centre de Dia, en assemblees i cercles de diàleg la definició sobre bons tractes i sobre riscos i maltractaments percebuts pels NNA en el seu entorn comunitari. Arran d'aquesta anàlisi, els grups han iniciat un procés, també en assemblees, de generació i valoració d'idees, iniciatives i propostes per donar-hi resposta. A partir de la figura del delegat del Consell de cada grup, càrrec rotatiu i assignat aleatòriament, la infància ha presentat a la direcció del centre les propostes elaborades. En les reunions del Consell de la Infància de Naüm, la direcció del centre ha debatut, amb els delegats d'infància i adolescència, cada una de les propostes, unificant les propostes semblants de diversos grups i ordenant per prioritats de cada grup de NNA.

Imatge 5. Reunió del Consell de la Infància i l'Adolescència.

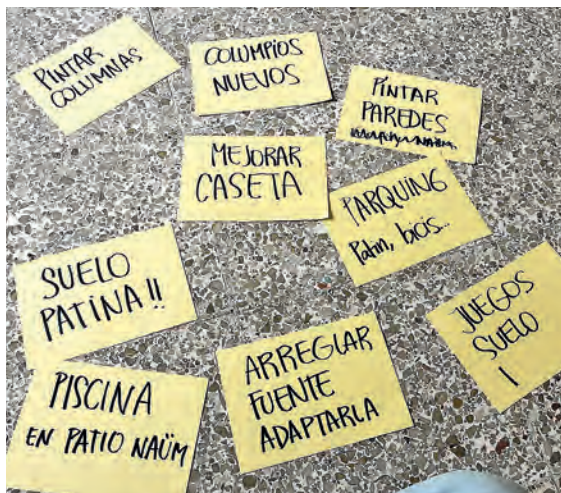
Una vegada prioritzada una iniciativa/proposta per a cada grup, aquests han iniciat el disseny d'un projecte per a la seva implementació. Així, dins els grups, s'empra la metodologia de treball per projectes de protecció i participació.

Al mateix temps, l'equip humà ha anat experimentant diferents tècniques i metodologies participatives en les activitats. S'han dut a terme diferents tipus de dinàmiques, aplicat tècniques i sistematitzat metodologies en totes les activitats desenvolupades pels grups. També dintre del context de les assemblees de grup, s'han anat treballant totes aquelles decisions que afecten els interessos dels menors, generant horitzontalitat també entre les persones treballadores i les participants, donant una passa més en la feina participativa que veníem fent fa anys, on recollíem totes les opinions dels NNA i els donàvem l'oportunitat de proposar i triar determinades activitats a realitzar. Ara, però, no sols proposen i decideixen què volen fer, també organitzen i implementen, així com decideixen, sobre quines són les coses que els generen més benestar i seguretat al centre.

Fase III. Implementació de projectes pilot amb la infància i adolescència i personal del centre

Actualment, ens trobam a la fase d'implementació dels projectes pilot dissenyats pels grups dels NNA, amb el suport dels tècnics i tècniques referents de cada grup i de les coordinadores del centre, i en l'elaboració de les propostes de les comissions de feina de les persones treballadores.

Així doncs, s'estan implementant sis propostes dels NNA, en les quals ells i elles són el motor en totes les etapes del procés; s'està fent un seguiment del procés de cada projecte pilot, i s'estan introduint les modificacions i reformulacions necessàries en cada cas. Així mateix, es preveu que la Comissió de Participació estableixi un sistema d'indicadors de seguiment i avaluació, per a mesurar l'eficàcia de les accions implementades i recollir el retorn de les persones participants. Així mateix, també serà l'òrgan que realitzi la revisió dels processos de participació i identifiqui els èxits i àrees d'aprenentatge, per tal d'ajustar les estratègies segons sigui necessari.

Imatge 6. Propostes de la infància i l'adolescència al Consell.

Fase IV. Difusió

Dintre d'aquesta fase es preveuen totes aquelles accions d'informació i comunicació externa sobre aquest projecte, el seu procés d'implementació i els resultats. Entre aquestes destacam:

- Les accions informatives per a les famílies que s'han dut a terme sobre la política de protecció i participació infanto-juvenil i el compromís de l'entitat, així com també les accions dutes a terme pels seus fills i filles passades, presents i futures.
- Elaboració de materials de difusió que expliquin les iniciatives i els resultats dels projectes pilots realitzats per part de la infància i adolescència. Entre aquestes accions es preveu dur a terme vídeos curts que presentin de manera atractiva i accessible les idees principals i els èxits dels projectes pilot, així com els vídeos que els mateixos NNA han realitzat per presentar els projectes entre els diferents grups, per a les famílies i per a totes les persones treballadores.
- Convidar agents comunitaris, serveis territorials, responsables polítics d'infància, mitjans de comunicació i altres entitats a esdeveniments plantejats en els projectes perquè coneguin el treball que s'està desenvolupant de manera col·laborativa.
- Publicacions i comunicats de premsa o articles per a mitjans locals i revistes universitàries, on s'expliquin aquestes iniciatives i els seus impactes positius. De fet, la revista de l'entitat 2024 és un monogràfic sobre protecció i participació infantil i la seva aplicació a Naüm.
- Utilitzar les xarxes socials com Facebook, Instagram, etc. per a compartir informació sobre el progrés del projecte, fotos d'activitats, explicacions de testimoniats, etc.
- Crear una etiqueta relacionada amb la participació i la protecció a la població infanto-juvenil.
- Elaborar contingut web i de xarxes socials amb la participació dels NNA.
- Realitzar tallers i xerrades informatives en centres educatius del territori o altres serveis i entitats per a difondre aquestes pràctiques com APS de la infància i adolescència, i generar aliances convidant els representants del Consell de la Infància i l'Adolescència de Naüm que hi hagin participat, perquè expliquin la seva experiència.

Imatge 7. Adolescents prioritzant projectes proposats.

Finalment, un grup de mares participants d'un programa socioeducatiu familiar ha proposat dur a terme una campanya de sensibilització comunitària sobre drets de la infància i els bons tractes, en la qual participarem tots els agents implicats.

Destinataris

Els principals beneficiaris del projecte són els NNA que participen en el centre Socioeducatiu Naüm, en les activitats del Centre de Dia, així com les seves famílies i la comunitat en general.

La infància i adolescència en desavantatge social i les seves famílies afronten una sèrie de barreres que limiten la seva participació social, comunitària i política. Aquestes barreres són de diferents naturaleses (econòmica, educativa, cultural, estructural, etc.).

Moltes vegades les dificultats econòmiques limiten l'accés a recursos educatius, sanitaris i de cobertura de necessitats bàsiques, que tenen un impacte negatiu en el desenvolupament físic, mental i emocional dels NNA, així com una dificultat greu per la participació de les famílies en contextos comunitaris. Per altra part, la manca d'accés a recursos educatius de qualitat i la manca d'inversió pública sobre aquests recursos, generen que en les barriades més estigmatitzades de Palma el nivell d'instrucció de la comunitat sigui generalitzadament baix. És el cas de Son Ximelis, per exemple. La guetització de les escoles del territori es dona per diverses raons, entre les quals hi ha la segregació socioeconòmica, la discriminació per part de la població normalitzada, la falta d'accés a oportunitats educatives i laborals, per citar-ne alguns.

Per tots aquests motius, entre d'altres, ens trobam amb una comunitat amb manco oportunitats reals de participació, fora de la xarxa comunitària que s'ha creat als barris, arran de la intervenció de Naüm. Pensam que aquest context, el del centre Naüm, és l'idoni per aconseguir augmentar aquests nivells de participació social i comunitària de la població en desavantatge social, ja que comptam amb les dimensions relacional, temporal i espacial necessàries per a la participació (Paul, 2004, citat a Llena, 2018).

Així mateix, el projecte també es dirigeix a l'equip humà del centre Naüm, personal treballador i voluntariat, amb l'objectiu de sensibilitzar-lo i implicar-lo en la generació d'un entorn segur, afectuós, protector i participatiu per la infància i l'adolescència, així com corresponsabilitzar-los en el procés d'experimentació i aprenentatge-acció col·laboratiu sobre pràctiques participatives i protectores que hem engegat.

A més, s'iniciarà un treball de sensibilització sobre bons tractes i protecció a la infància i adolescència, als serveis i entitats amb les quals treballam en xarxa i comunitàriament. Entre les estratègies que comptarem hi ha la mateixa participació dels NNA, la difusió de la política de participació i protecció de

Naüm i de l'establiment d'un protocol de treball en xarxa de casos en situació de desprotecció.

OBJECTIUS ESPECÍFICS I INDICADORS D'AVALUACIÓ

Per a dur a terme aquest projecte, ens hem marcat uns objectius a nivell metodològic i de mirada de l'entitat, per tal de mantenir un sistema d'avaluació que ens permeti la millora contínua del procés.

L'objectiu general del projecte és que els NNA participants de Naüm, i les seves famílies, arran d'una anàlisi del seu context, identifiquin les seves pròpies necessitats, problemes i potencials, i desenvolupin habilitats, competències i actituds que els permetin trobar les solucions i alternatives per a millorar el seu benestar i desenvolupament i que, durant aquest procés, les persones professionals de Naüm, i altres professionals de serveis i recursos del territori implicats, puguem millorar les eines de l'entitat i de la comunitat per a oferir entorns de bons tractes, protecció i participació col·lectiva, especialment a les persones menors.

TAULA 1. Objectius específics i indicadors

Objectius específics	Indicadors
Augmentar la participació activa de la població infanto-juvenil i les seves famílies en les decisions que afecten el seu benestar i desenvolupament en el centre i en el territori.	<p>Percentatge de NNA que participen activament en el projecte (anàlisi de l'entorn, generació de propostes, projectes pilot, difusió del projecte).</p> <p>Nombre d'espais creats per a l'expressió d'opinions i preocupacions de persones menors i les seves famílies.</p> <p>Nivell de satisfacció dels NNA participants amb la seguretat i la inclusivitat dels espais creats.</p> <p>Percentatge de professionals que han rebut formació en la nova llei estatal de protecció integral a les persones menors.</p> <p>Nombre de reunions d'assemblea i cercles de diàleg, així com de reunions del Consell de la Infància i l'Adolescència que s'han realitzat i avaluació qualitativa del seu contingut.</p> <p>Nivell d'execució de projectes pilot i d'implementació de metodologies participatives i ben tractants durant el procés.</p>
Capacitar els NNA i les seves famílies per a reconèixer els seus drets i fomentar la seva participació en la generació de solucions i propostes que responguin a les necessitats i riscos per a la seva protecció i benestar.	<p>Percentatge de NNA que demostren comprensió i coneixement dels seus drets i han augmentat la seva participació comunitària durant el projecte.</p> <p>Nivell de participació dels NNA en activitats que promouen el seu empoderament en diferents àrees (per exemple, lideratge, presa de decisions, expressió artística).</p> <p>Percentatge de famílies que participen en la campanya de sensibilització sobre drets i bons tractes a la infància i adolescència.</p> <p>Nivell de comprensió dels conceptes de drets i bons tractes per part de les famílies després de la campanya.</p> <p>Nombre d'accions col·laboratives entre les famílies i la institució en la prevenció de riscos i el foment de la resiliència en la infància i adolescència, després de la campanya.</p>

continua

Objectius específics	Indicadors
<p>Dissenyar, implementar i avaluar solucions proposades per a i amb els NNA.</p>	<p>Nombre de tallers i sessions participatives realitzades per a la població infanto-juvenil i les seves famílies.</p> <p>Nombre de propostes de solucions presentades per la població infanto-juvenil i les seves famílies (projectes pilot).</p> <p>Nivell de participació i compromís de la població infanto-juvenil i les seves famílies en l'elaboració de solucions als problemes identificats.</p> <p>Nombre de solucions proposades per la població infanto-juvenil que s'han implementat.</p> <p>Grau de col·laboració entre les famílies, serveis i agents comunitaris en la implementació de les solucions proposades.</p> <p>Nivell de difusió de les solucions implementades a nivell polític i social.</p>
<p>Millorar la coordinació i la cooperació entre serveis socials, centres educatius, centres de salut, agents comunitaris i entitats implicades en la protecció i el benestar de les persones menors del territori.</p>	<p>Nombre de protocols de coordinació i derivació desenvolupats i implementats entre serveis socials, centres educatius, agents comunitaris i altres actors clau.</p> <p>Grau de satisfacció dels professionals amb l'efectivitat dels protocols en la coordinació i derivació de casos.</p> <p>Temps mitjà de resposta davant situacions de risc i vulnerabilitat després de la implementació dels protocols.</p> <p>Percentatge de plans de treball que inclouen la participació activa de les persones menors i les seves famílies.</p> <p>Nivell de satisfacció de les persones menors i les seves famílies amb la seva participació en els plans de treball compartits.</p> <p>Grau d'integració dels suggeriments i aportacions de les persones menors i les seves famílies en els plans de treball compartits amb altres serveis.</p>

Font: elaboració pròpia.

FACTORS CLAU, CONCLUSIONS I REPTES DE FUTUR

Podem concloure que aquesta experiència ens aporta múltiples aprenentatges i que seguim en el camí. Entre els factors clau de la seva implementació, ens trobam que el projecte es va iniciar amb la formació sobre la LOPIVI. Aquesta formació va permetre sensibilitzar la direcció i prendre consciència de la necessitat de sistematitzar el treball en protecció i promoció de les persones menors en situació de desavantatge social, que ja dúiem a terme a l'entitat des de l'any 2000. Així mateix, els espais de reflexió amb les persones treballadores han permès donar forma a aquesta iniciativa de manera horitzontal, transversal, col·laborativa, corresponsable i dinàmica. Així com també, anar dissenyant un model participatiu d'entitat, adaptat a la nostra feina, en un procés d'avaluació i recerca de millora contínua.

Les estructures de participació han estat clau en aquest procés, tant entre les persones treballadores com en les persones participants, ja que han generat dinàmiques de debat i presa de decisions horitzontals, per tal de dur a terme

accions de millores a l'entitat respecte a la protecció i participació de les persones menors amb les quals treballam. Hem de destacar el paper de les Assemblees de Grup, del Consell de la Infància de Naüm i de les comissions de Protecció i Participació de les persones treballadores.

En darrer terme, el factor clau per excel·lència està essent la implementació de projectes pilot per part dels NNA. El context dels projectes pilot ens està permetent aprendre de manera pràctica i concreta quin és el model que ens funciona en el nostre context. Ens està donant l'oportunitat d'experimentar amb idees noves dels NNA, lluny de l'adultcentrisme imperant fins aleshores, i ens està suposant adoptar enfocaments diferents i noves metodologies de feina. Actualment, ens trobam en la fase d'implementació i ens trobam amb obstacles i dificultats que no teníem prevists. Aquest camí és una oportunitat més d'aprenentatge, per tal d'ajustar i reformular la nostra intervenció, en un procés de millora contínua. Per altra part, aquestes iniciatives són un element engrescador determinant, tant amb els nins, nines i adolescents com entre les persones treballadores, que fomenta la col·laboració, la retroalimentació i el sentit de pertinença a l'entitat i al projecte. La flexibilitat que ens hem marcat des de l'inici ens permet realitzar els canvis necessaris i tenir sempre una comunicació oberta en tots els sentits, per tal d'integrar de manera contínua les necessitats de les parts interessades. Així mateix, esperam que la implementació d'aquests projectes generi l'evidència empírica suficient per poder transmetre aquesta experiència i els aprenentatges realitzats.

Com a conclusions i primers resultats, hem de destacar el compromís ferm de l'entitat Naüm i de Germanes de la Caritat de Sant Vicenç de Paül en la creació i foment d'una política de protecció i participació i d'estructures de participació interna per garantir els drets de la infància i de les persones treballadores. El projecte, a més, permet que els NNA siguin protagonistes en la presa de decisions i la implementació d'accions dintre del centre, fet que potencia el seu empoderament i procés d'autonomia.

Entre altres resultats primerencs, ens trobam també que estam ampliant i consolidant un canvi de paradigma, des d'una pedagogia tradicional cap a un model pedagògic emancipador, fomentant la generació de líders comunitaris entre la població del nostre barri. El procés ens mostra una infància i adolescència potent, amb clares prioritats i una comprensió profunda de la realitat que viuen i de les limitacions del context. Esperam que la implicació de les famílies enriqueixi la diversitat de perspectives i experiències, i enforteixi així la consolidació i sostenibilitat a llarg termini.

Esperam, també, que aquesta iniciativa ens serveixi per sensibilitzar els serveis, entitats i recursos i la població general sobre la necessitat d'aprofundir en la protecció, els bons tractes i l'empoderament de la infància i adolescència, com a eina per afrontar els reptes de la complexitat social actual i del món incert que se'ns presenta en el futur.

Pel que fa a aquests reptes de futur, pensam que hem d'estendre les estructures participatives de la població a nivell comunitari, per garantir una participació col·lectiva més inclusiva i representativa.

Així mateix, l'avaluació segueix essent un repte dels projectes d'innovació. La col·laboració amb el sector acadèmic pensam que és imprescindible per tal d'establir un marc per a una avaluació validada d'aquest projecte, així com per a la recerca de millors pràctiques i la identificació d'àrees de millora en la intervenció psicosocial i socioeducativa. És important establir aliances amb les institucions acadèmiques per a enfortir la base teòrica i metodològica de la nostra intervenció.

Un altre repte és mantenir la capacitació i els processos de reflexió dintre del nostre sistema de funcionament, promovent una cultura organitzacional que promogui els valors del projecte (corresponsabilitat, transversalitat, col·laboració, horitzontalitat i aprenentatge) de manera integral.

REFERÈNCIES

Cely, S. I. O. i Sabogal, M. L. (2012). «Una reflexión sobre las concepciones de infancia presentes en los trabajos de grado de las licenciaturas en educación». *Magistro*, 6 (12), 71-84.

Colectivo de Educación para la Participación – CRAC (2022). «Metodología de la participación social». A Marta Romay (Dirección de arte, diseño gráfico e ilustraciones), *Creando futuro 2.0. Bloque 1. Más de una década. Metodologías participativas con jóvenes*. Madrid, España: Iarriccio Artes Gráficas.

DA. Colección Cuadernos Prácticos para Asociaciones. Colectivo de Educación para la Participación – CRAC. 2ª Edición revisada. <https://redasociativa.org/crac/guias-y-herramientas/>

Eurochild (2021). «Estudi sobre la participació de la infància en la vida política i democràtica de la UE» [Informe tècnic]. Eurochild Publicacions. Plataforma de Infancia. Ministerio de Derechos Sociales y Agenda 2030.

Lisboa, S. L. L. i Serrano, M. M. (2018). «De la participación adultocéntrica a la disidente: La otra participación infantil». *Psicoperspectivas*, 17 (2), 5.

Lliteras, E. P. i Mayans, S. M. (2019). «Ulls per volar, una mirada jove als bons tractes». *Anuari de la Joventut de les Illes Balears 2019*, 177.

Longás, J.; Cívís, M. i Riera, J. (2008). «Asesoramiento al desarrollo de redes socioeducativas locales: funciones y metodología». *Cultura y Educación*, 20 (3), 303-321.

Miranda, J.; Cortés, C. i Vera, J. (2017). «Infancia, palabra y silencio: Aproximación desde una perspectiva constructivista». *Psicoperspectivas*, 16 (1), 91-104. DOI 10.5027/psicoperspectivas-vol16-issue1-fulltext-816.

Morell, I. A.; Carrillo, J. A.; González, A. A.; Vilaseca, S. C.; Pomés, A. C.; Ventura, M. C. i Gimbert, P. V. (2019). *Impulsar la participación infantil: los consejos de infancia y adolescencia* (Vol. 51). Graó.

Sabariego Puig, M.; Izquierdo-Montero, A.; Ruiz Bueno, A. i Noguera Pigem, E. (2021). «Validación por expertos del cuestionario “Infancia y participación”». *Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria*, 2021, núm. 38, p. 33-46.

Soler, Trilla, Jiménez-Morales i Úcar (2017). <https://rubrica.projecteheber.com/es>.